

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-625416-III/09/JP

00-090 Warszawa Te), centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,1 czerwca 2009 r.

Pan
Andrzej CZUMA
Minister Sprawiedliwości

Kamerny Bernie Ministrze

Uprzejmie informuję, że do Rzecznika Praw Obywatelskich zaczęły napływać listy od sędziów, wobec których mocą ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 14), zwanej dalej ustawą nowelizującą, zniesiono awans poziomy.

Sędziowie skarżą się na wykładnię przepisu art. 4 pkt 1 i 3 ustawy nowelizującej, dokonaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości w piśmie znak: DL-P-IV-023-41/09 z dnia 18 maja 2009 r.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy nowelizującej „z dniem wejścia w życie ustawy, sędziowie powołani na stanowisko sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym i sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym stają się, odpowiednio, sędziami sądów rejonowych i sędziami sądów okręgowych, które stanowią ich miejsce służbowe, zachowując prawo do wynagrodzenia nabyte na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 136, poz. 959);”. Jednocześnie pkt 3 art. 4 tej ustawy stanowi, że „wnioski złożone w trybie art. 65a ustawy, o której mowa w art. 1..., przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają rozpoznaniu na podstawie przepisów dotychczasowych”.

Departament Legislacyjno-Prawny w Ministerstwie Sprawiedliwości wyraził pogląd, że „(-) rozpoznawanie wniosków o awans poziomy po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, będzie skutkowało nabyciem prawa do wynagrodzenia bez powoływania na stanowisko, które z chwilą wejścia w życie

wyżej wymienionej ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. przestało istnieć. *Ratio legis* ustawy była likwidacja stanowisk «awansowych» wprowadzonych ustawą z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych..., tak więc niezgodne z tym celem byłoby powoływanie sędziów i prokuratorów, na skutek wniosków o awans poziomy rozpatrywanych po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r., na nieistniejące stanowiska." W kwestii wysokości wynagrodzenia przysługującego sędziemu wskazano, że rozwiązania przyjęte w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 459) „miały na celu doprecyzowanie, iż regulacja dotyczy wynagrodzenia sędziego, które przysługiwać będzie w związku z objęciem nowego stanowiska, a nie wynagrodzenia, do którego sędzia miał prawo przed objęciem nowego stanowiska. Omawiany przepis dotyczy sędziów obejmujących stanowiska odpowiednio w sądzie okręgowym lub apelacyjnym, przy czym pozwala na jednoznaczne określenie, że rozwiązanie dotyczy wyłącznie sędziów obejmujących stanowiska w wyniku tzw. awansu pionowego, a nie tych, którzy podlegają procedurze związanej z tzw. awansem poziomym na podstawie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych... Reasumując, przywołane regulacje omawianej ustawy z dnia 20 marca 2009 r. regulują jedynie sytuację sędziów «awansujących pionowo», tj. tych, którzy faktycznie obejmują nowe stanowisko. Objęcie nowego stanowiska w rozumieniu znowelizowanych przepisów ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych nie dotyczy awansu poziomego (tytularnego), skoro wcześniej uchylono przepis art. 65b § 4 u.s.p. Wynagrodzenie sędziów, którzy awansowali poziomo (bez względu na datę awansu) - z braku stosownej podstawy prawnej - nie może być ustalane, jak wynagrodzenie sędziów sądu wyższej instancji."

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przepis art. 4 ustawy nowelizującej jest wewnętrznie sprzeczny. W pkt 1 w art. 4 w związku z art. 1 pkt 4 wola ustawodawcy, wyrażająca się zniesieniem awansu poziomego została wyrażona w sposób jednoznaczny. Sędziowie powołani na stanowisko sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym, z dniem wejścia w życie ustawy, tj z dniem 22 stycznia 2009 r., stali się sędziami sądu rejonowego (analogiczna zasada ma zastosowanie w stosunku do sędziów powołanych na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym). Pomimo zmiany statusu prawnego, sędziowie ci zachowali jednak prawo do wynagrodzenia nabytego na podstawie ustawy nowelizującej ustrój sądów z dnia 29 czerwca 2007 r. Z niezrozumiałych powodów ustawodawca dopuścił jednocześnie stosowanie przepisów dotychczasowych w zakresie rozpoznawania wniosków o awans poziomy, a zatem obowiązujących przed 22 stycznia 2009 r., w

stosunku do wniosków złożonych w trybie art. 65a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, nie czyniąc przy tym żadnych zastrzeżeń. Przyjęcie takiej regulacji spowodowało zmianę statusu prawnego sędziów sądów rejonowych i okręgowych, powołanych odpowiednio na stanowiska sędziów wyższych instancji przed dniem 22 stycznia 2009 r., przy zachowaniu nabytego prawa do wynagrodzenia, natomiast dopuszczenie powołania sędziów sądów rejonowych i okręgowych odpowiednio na stanowiska sędziów wyższych instancji po dniu wejścia w życie ustawy (22 stycznia 2009 r.) spowodowało zmianę ich statusu na przyszłość, tj. po wejściu w życie ustawy nowelizującej.

Jak trafnie zauważa Konrad Wytrykowski - autor artykułu zamieszczonego w „Rzeczypospolitej” z dnia 30 czerwca 2009 r. zatytułowanego „Awans poziomy sędziów: czy aby na pewno zniesiony”, „dla oceny skutków ustawy decydujące znaczenie mają jej treść, a nie domniemana wola ustawodawcy (-). Skoro zgodnie z art. 4 pkt 3 wnioski o awans poziomy złożone przed dniem wejścia w życie ustawy podlegają rozpoznaniu na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest oczywiste, że nominacje dla sędziów sądu okręgowego w sądzie rejonowym i sędziów sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym (-) będą wręczane też po dniu wejścia ustawy w życie, czyli po 22 stycznia. Natomiast art. 4 pkt 1 przewiduje, że sędziowie powołani na stanowisko sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym i sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym stają się odpowiednio, sędziami sądów rejonowych i sędziami sądów okręgowych. Problem w tym, że ustawa precyzuje, iż utrata ich stanowisk następuje z dniem wejścia w życie ustawy, tj. 22 stycznia 2009 r. Jeśli więc sędzia zostanie powołany na wyższe stanowisko w ramach awansu poziomego po tej dacie, zachowa stanowisko sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym czy sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym. Nie jest bowiem możliwe, by stanowisko to utracił 22 stycznia (z dniem wejścia w życie ustawy), skoro w tym dniu stanowiska tego jeszcze nie zajmował.” Autor artykułu konkluduje, że „wobec wyraźnej deklaracji autorów projektu ustawy i stanowiska rządu jałowe wydają się rozważania, czy takie rozwiązanie było celowym zamierzeniem ustawodawcy, czy jest po prostu efektem jego legislacyjnej nieporadności.”

Również Krzysztof Romuald Kozłowski w artykule „Awanse poziome sędziów: są, chociaż ich nie ma”, opublikowanym w „Rzeczypospolitej” z 30 lipca 2009 r. pisze, że „Prezydent Lech Kaczyński 8 lipca wręczył 179 sędziom akt powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym albo sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym. W ten sposób urzeczywistnił się tak zwany awans poziomy przewidziany przez ustawę z 29 czerwca 2007 r., która weszła w życie 1 lipca 2008 r. Po tej dacie sędziowie spełniający ustawowe kryteria złożyli

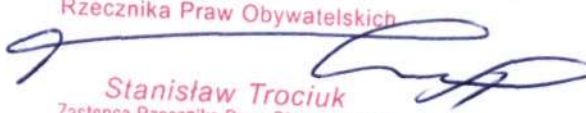
stosowne wnioski i poddali się procedurze przewidzianej przez prawo.(-)". W związku z tym autor tego artykułu, mając na uwadze wyjaśnienia w tym zakresie Ministerstwa Sprawiedliwości, zadaje pytanie „czy prezydent RP może tworzyć fikcję, powołując sędziów na stanowiska, które nie istnieją, i wydawać postanowienia, z których nie wynikają żadne skutki prawne?” W dalszej części tego artykułu autor podkreśla, że ustawa nowelizująca z 19 grudnia 2008 r. wywołała poważne wątpliwości co do dalszego toku procedury awansowej, a zwłaszcza co do skutków awansu poziomego. Autor wyciągnął przy tym wniosek, że skoro Prezydent RP w postanowieniu z 30 czerwca 2009 r. dokonał aktu powołania 179 sędziów, to tym samym nie podzielił poglądu Ministerstwa Sprawiedliwości, że rozpoznanie wniosków o awans poziomy po 22 stycznia 2009 r. będzie skutkowało nabyciem tylko prawa do wynagrodzenia bez powoływania na stanowisko, które przestało istnieć 22 stycznia 2009 r. (Na marginesie wypada zauważyć, że Ministerstwo Sprawiedliwości dochodzi ostatecznie do wniosku, że nabycie prawa do wynagrodzenia też nie następuje, bo wynagrodzenie sędziów, którzy awansowali poziomo - bez względu na datę awansu - z braku stosownej podstawy prawnej nie może być ustalane jak wynagrodzenie sędziów sądu wyższych instancji).

Reasumując, Rzecznik Praw Obywatelskich - oceniając stan prawny wywołany ustawą nowelizującą z dnia 19 grudnia 2008 r. - zajmuje stanowisko, iż w wyniku wadliwej legislacji doszło do stworzenia takiej sytuacji, że sędziowie powołani w drodze awansu poziomego w sądach rejonowych i sądach okręgowych przed dniem 22 stycznia 2009 r., utracili z tym dniem dotychczasowy status, natomiast sędziowie w tych sądach powołani po 22 stycznia 2009 r. w ramach awansu poziomego, z uwagi na wnioski złożone w trybie art. 65a ustawy z 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, nabyli status sędziego sądu okręgowego w sądach rejonowych i sędziego sądu apelacyjnego w sądach okręgowych, zachowując jednocześnie prawo do wynagrodzenia na podstawie przepisów obowiązujących w tym zakresie w stosunku do sędziów, którzy tracąc z dniem 22 stycznia 2009 r. swój dotychczasowy status, zachowali prawo do wynagrodzenia nabyte na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r.

Zmiana tego stanu prawnego może nastąpić jedynie w drodze kolejnej nowelizacji przedmiotowej ustawy.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich